

Boahkuheapmi difteriija, doaŋgegeasáhaga, saidnangosahaga, poliomyelihta, Hib-vuolšši ja hepatihhta B vuostá

Go mánná lea 3, 5 ja 12 mánu fállujuvvo dasa boahkuheapmi difteriija, doaŋgegeasáhaga, saidnangosahaga, poliomyelihta, Hib-vuolšši ja hepatihhta B vuostá dearvvašvuodastašuvnnas.

Boahkuheapmi difteriija, doaŋgegeasáhaga, saidnangosahaga, poliomyelihta, Hib-vuolšši ja hepatihhta B vuostá lea nu gohčoduvvon guđakomponentaboahkuheapmi (guhtta boahkuheami mat addojit oktanaga, dat mearkkaša ahte mánná čuggejuvvo oktii badjeváhkái).

- Difteriija ja doaŋgegeasáhaga boahkuheami leat ráhkaduvvon daid mirkkuid vuodul maid bakteriiat ráhkadit, muhto dat mirkkolaš váikkuhus lea váldon eret.
- Saidnangosahatboahkuheami leat buhtistuvvon oasit saidnangosahatbakteriias.
- Polioboahkuheami lea goddon poliovirus dan golmma tiippain mat sáhttet dagahit dávdá olbmuid.
- Hib-boahkuheami leat oasit bakteriija sohkgoadis (polysakkarid) čaddhepnon proteiinnaide.
- Hepatihhta B-boahkuheami leat oasit hepatihhta B-virusis.

Ii oktage boahkuhankomponenta leat ealli.

Golmma boahkuhandosa maŋŋá, nu mo prográmma cealká (3, 5 ja 12 mánnosažžan), lea mánáin bistevas suodjaleapmi Hib-vuolšši ja hepatihhta B vuostá. Daid eará dávdáid vuostá dárbbášuvvojit ođasmahttindosat mat addojit skuvllaagis.

Veahá dan guđa dávdá birra man vuostá boahkuheapmi suodjala

Difteriija

Difteriija gohčoduvvo ‘albma kruppan’, ja lea fáhkka infekšuvdna bajit vuoigŋahagain mii lea boahán difteriijabakteriiain. Bakteriiat ráhkadit mirkkoávdnasiid mat dagahit ahte šliiveassi čoddagis bohtana nu ahte šaddá lossat vuoigŋat. Dasa lassín sáhttet mirkkoávdnasat fallehit váibmu-, manimaš- ja nearvagođđosa ja vahágahttit daid doaimmaid. Dávda sáhtta leat jámolaš. 2. máilmmisoađis ja dan maŋŋá ledje difteriijarohut Norggas. Maŋŋágo boahkuheapmi biddjui johtui 1952:s, leat leamaš dušše moadde dáhpáhusa dán dávdas, dalle leamaš njommon olgorikkas. Ain gávdno difteriija muhttin osiin Eurohpás ja eará máilmmiosiin.

Doaŋgegeasáhat (Tetanus)

Doaŋgegeasáhat (Tetanus) boahá bakteriias mii sáhtta gávdnot eatnamis. Sáhtta šaddat doaŋgegeasáhat jus bakteriija boahá hávvái. Dávda ii njoamo olbmoss olbmui. Bakteriija ráhkada mirkkoávdnasiid mat fallehit nearvafierpmi ja dagahit dehkiid doaŋgin ja geasáhagaid mat bávččagit. Dávddas lea alla jámolašvuohda. Doaŋgegeasáhat lea hárvvit Davviriikkain go lieggasat guovlluin.

Saidnangosahat (Pertussis)

Saidnangosahat (Pertussis) lea vuoiŋnahatvuolši mas dohppehaddá garrasit gosahahkii mii bistá guhká (6-12 vahkku). Saidnangosahat sáhtta dagahit ahte njuoratmánáin ja smávvamánáin bisána vuoiŋnanas, šaddá vuoiŋnašvuolši mii dagaha vuoiŋnašvigi, ja hárvanaš dilálašvuodain sáhtta maid jápmit. Saidnangosahat lea erenoamáš váralaš njuoratmánáide. Boarrásat mánáin ja rávisolbmui sáhtta dávda bistit guhká ja leat giksin, muhto hárvve heakkaváralaš. Lea hui njoammu dávda – lagabui 100 % buohccájedje dávddain ovdal boahkuhišgođiimet.

Poliomyelihtta

Poliomyelihtta lea virusdávda mii dábálaččat addá nurvodávdamearkkaid, bákčasiid rupmašii dahje čoalavigi. Sáhtta dagahit vuoiŋnašcuzzavuolšši (meningitt) ja fallehit nearvaseallaid ja dagahit bastevaš lámisvuoda. Sáhtta jápmit. Ovdal boahkuheapmi bođii 1956:s, ledje jahkásaš poliorohtut Norggas, dalle ožžo máŋga čuođi máná ja nuora bastevaš lámisvuoda. Nu ollu go 10 % jápme. Maŋŋágo boahkuheapmi álggahuvvui, lea Norggas ja máŋgga eará riikkas kontrolla dávdda badjel. Eurohpá celkojuvvui leat polio haga 2002:s, muhto dávda gávdno ain muhttin riikkain Afrihkás ja Asias. Olbmot geat eai leat boahkuhuvvon sáhttet njoammuduvvot mátkkiin ja nu sáhttet njoammudit earáid geat eai leat boahkuhuvvon go bohtet ruoktut.

Hib-vuolši

Bakteriija Haemophilus influenza tiipa b (Hib) lei dábáleamos sivva ahte mánát vuollel vihtta jagi Norggas ožžo bakteriijalaš vuoiŋnašcuzzavuolšái (meningitt) ovdal boahkuheapmi lei olámuttos. Hib sáhtta dagahit duođalaš infekšuvnnaid nu mo geahpesboaldáhaga, lađasvuolšši ja guoggomaslohkkevuošši. Maŋŋágo boahkuheapmi álggahuvvui 1992:s, ii báljo gávdno Hib-vuolši Norggas.

Hepatihtta B

Hepatihtta B lea vuoiivasvuolši mii boahá hepatihtta B-virusis. Virus gávdno varas ja rumašgolggu mas lea varra. Dat ii beasa čavde liikki čađa. Njoammun dáhpáhuvá vuohčcecuocca dahje háviid bokte liikis, ovdamearkka dihte go čugge dálkkasnáluin mas lea varra, varrasirdima dahje seksuála njoammuma bokte. Jus eatnis lea dávda de sáhtta máná njoammuduvvot áhpehisdilis dahje riegádahttima oktavuodas.

Badjel 90 % njuoratmánáin geat leat njoammuduvvon ožžot kronihkalaš vuolšši ja sii šaddet virusguoddin jus eai oačču divššu mii eastada. Riska šaddat kronihkalaš guoddin njiedjá mánnávuodas ja lea vuollel 5 proseantta sidjiide geat njoammuduvvojit rávisolmmožin. Olbmui gain lea Downs syndroma lea headjuvuohta dávddaid vuostálastinnávccas, ja dan sivas lea sis alla riska šaddat kronihkalaš guoddin Hepatihtta B:in jus njoammuduvvojit.

Kronihkalaš guoddin sáhtta dagahit vuoiivasdávdda (vuoivascirrhose) dahje vuoiivasborasdávdda. Kronihkalaš guoddit leat maddá hepatihtta B deháleamos njoammugáldut. Danne lea dehálaš unnidit ođđa guddiid nu ollu go vejolaš.

Mánát geat riegádit etniin geat leat hepatihtta B-virusa guoddit galget čuovvut sierra boahkuhanprográmma mii álggahuvvo ovdal 24 diimmu leat gollan riegádeami rájes. Jus eadni diehtá son guodá virusa, lea dehálaš ahte son muitala dan dearvvašvuodabuohccidivššárii.

Dábálaš liigeváikkhusat

1 juohke 10 boahkuvvon olmmoš vásiha mášohisvuoda, earduma, čieruma, ráfehisvuoda, váibasiid, hedjonan borranmiela dahje ahte lea illáveaje 1-2 jándora vuosttaš beivviid maŋŋá boahkuheami. Ovttaskas dilálašvuodas lea váttis diehtit leago boahkuheapmi vai juoga eará sivvan liigeváikkhusaide.

Ahte ruvssoda, bohtana dahje bávččaga gokko lea čuggejuvvon dáhpáhuvvá maiddá 1 juohke 10 olmos boahkueamiid maŋŋá mat addojit dálkkasnáluin, ja sáhtta bistit máŋga beivvi. Lea hárve ahte leat stuorra, bávččas reakšuvnnat.

Eanetgo 1 juohke 10:s vásihit oanehisáiggi febera daid vuosttaš beivviid maŋŋá boahkuheami. Unnánat go 1 juohke 100:s ožžot febera badjel 39,5°C. Dákkár dilálašvuodain ferte váldit oktavuoda doaktáriin, go sáhtta leat eará sivva feberii, ja dárbu dikšui.

Boahkuheapmi mii geavahuvvo lea Hexyon. Dieđut dan birra leat gávdnamis [dálkkasohcan](#) bokte (oza Hexyon ohcanruvttus) Stáhta Dálkkasdoaimmahaga neahttasiiddus (Girjedárogillii).

Áššáigullevaž artihkkalat:

- [Manne lea dehálaš boahkuhit?](#)
- [Ovdal ja maŋŋá boahkuheami](#)

Dárbašatgo eanet dieđuid vai leatgo dearvvašvuodabargi?

- [Difteriijaboahkuheapmi ja difteriija-antitoksin \(Girjedárogillii\)](#)
- [Tetanusboahkuheapmi \(doangegeasáhat\) ja tetanusimmunglobulin \(Girjedárogillii\)](#)
- [Saidnangosahatboahkuheapmi \(Pertussis\) \(Girjedárogillii\)](#)
- [Polioboahkuheapmi \(poliomyelihtta\) \(Girjedárogillii\)](#)
- [Hib-boahkuheapmi \(Haemophilus influenzae tiipa b\) \(Girjedárogillii\)](#)
- [Hepatihtta B-boahkuheapmi ja hepatihtta B-immunglobulin \(Girjedárogillii\)](#)